

Foto: Prodej jetrogů, Amsterdam, 1926. Autor neznámý.

RABÍNSKÉ SLOVO Rabín Štěpán Menaše Kliment: Sukot nás učí vděčnosti **2**

ROZHOVOR Hádej, kdo přijde na večeri
Rozhovor s rabínem Zvi Hirschfeldem nejen o tom, jak najít společnou řeč **4**

KULTURA Židovské muzeum v Praze slaví 120 let **7**

TÉMA Izrael před volbami: Bezpečnost, ultraortodoxní komunita a budoucnost demokracie mohou rozhodnout o směřování země **8**

ROZHOVOR Janusz Klimsza: Mesiášství je jedním z průvodních znaků dnešní doby
Rozhovor s režisérem inscenace Satan v Goraji v brněnském Divadle Husa na provázku **10**

CESTOVÁNÍ Po stopách Sefaradu. Ozvěna židovské minulosti v dnešním Španělsku **12**

MIŠ-MAŠ / מיש-מש 14

KULTURA Kulturní program říjen 2026 **16**

KOMIKS OyKay: Etrog **19**

RECEPT Nejkrásnější chaly peče Challah Prince **20**

Milé čtenářky, milí čtenáři,

rabín Štěpán Menaše Kliment se v tomto čísle zamýšlí nad tím, že nás má svátek Sukot učit vděčností. Na několik dní vyměníme pohodlí vlastního domova za jednoduchost suky. Přestože nám neposkytuje stejný pocit bezpečí a komfortu, společně strávený čas v ní může být zdrojem radosti. Připomíná nám tak, že štěstí a vděčnost nejsou podmíněny dokonalými podmínkami ani naprostou jistotou.

K přečtení vám doporučuji také rozhovor s rabínem Zvi Hirschfeldem. Pavlína Šulcová s ním mimo jiné mluvila o smyslu židovského studia, o tom, co nám mohou židovské texty nabídnout v době krize, i o tom, jak budovat komunitu navzdory rozdílným názorům.

Doufám, že vám oba texty přinesou alespoň trochu optimismu v době, která je z mnoha důvodů komplikovaná. Stejně jako fotografie na titulní stránce, na které je zachycen prodej etrogů v Amsterdamu v roce 1926. Pohled na muže, kteří podle mě svou vážnost jen předstírají, mě pobavil. I když vím, že je to jen chvilkové vytrhnutí z reality...

Během Sukotu si totiž nelze nevpomenout na události z října 2023 a je téměř nemožné ignorovat pokračující konflikt, který útoky 7. října vyvolaly, nárůst antisemitismu ve světě či normalizaci výroků, které ještě před pár lety byly nemyslitelné. A to je jen částečný výčet obav, které většina z nás pociťuje.

Izrael čekají 27. října parlamentní volby, které mohou ovlivnit další směřování země i celého regionu. Přinášíme vám analýzu ředitele Izraelského institutu pro demokracii a bývalého poslance Yohanana Plesnera, podle nějž není jisté, zda hlasování přinese jasného vítěze a vznik stabilní vlády. Podrobně také vysvětluje faktory, podle kterých se budou tamní voliči rozhodovat.

Přeji vám hezký Sukot a klidný podzim,

RADKA LÍM LABENDZ

šéfredaktorka Maskilu

Sukot nás učí vděčností

Suka na Náměstí rukojmích a pohřešovaných v Tel Avivu v roce 2024

Během Sukotu na několik dní opouštíme své domovy a přesouváme se do jednoduché stavby, která nás chrání jen částečně. Má střechu z větví, přes níž má být vidět obloha, a není těžké si uvědomit, že před větrem, deštěm nebo zimou nás neochrání tak jako náš dům. Sukot je nazýván svátkem radosti. Po Roš ha-šana a Jom kipuru přichází týden, během kterého máme být šťastní a radovat se. Proč je symbolem radosti zrovna suka, tedy něco dočasného a křehkého?

Suka nám připomíná dobu, kdy Izrael putoval pouští. Čtyřicet let neměl pevný domov. Lidé nevěděli, kde budou za rok

nebo za několik měsíců. Každý den přinášel něco nového. Jediné, co mohli vědět, bylo, že musejí pokračovat dál. Na Sukot si tuto zkušenost připomínáme tím, že sami na několik dní opouštíme svůj pevný domov. Připomínáme si, že pocit bezpečí, který během roku považujeme za samozřejmý, není nikdy úplný.

Člověk má rád jistotu. Chceme vědět, co bude zítra, mít dostatek peněz, zdraví, práci, dobré vztahy a plán do budoucna. Některé věci můžeme ovlivnit a jiné ne. A někdy stačí jedna událost, aby se náš pečlivě připravený plán změnil. Suka nám to připomíná bez velkých slov. Sedíme v ní a nad hlavou máme jen několik větví. Když začne pršet, déšť se dostane dovnitř. Když je zima, není kam zavřít dveře a zapnout topení. Na několik dní se smiřujeme s tím, že nemáme všechno pod kontrolou. A přesto jsme na tento svátek veselí.

Jedna z věcí, které jsou na Sukotu důležité, je jednoduchost. V běžném životě se obklopujeme věcmi, které potřebujeme, a mnoha dalšími, o nichž si myslíme, že

Foto: Yossipik, zdroj: wikipedia

je potřebujeme. Suka nám na několik dní dovolí žít jinak. Sedneme si ke stolu, najíme se, povídáme si a jsme spolu. Často zjistíme, že k dobrému večeru není potřeba mnoho. Sukot je také svátkem hostů. Naše suka nemá být jen místem pro nás a naši rodinu. Má být otevřená druhým lidem. Během roku máme mnoho povinností a často se stává, že na návštěvy a společné chvíle nezbývá čas. O Sukotu se obvykle scházíme dohromady. To je další důvod radosti – lidé, s nimiž rádi travíme čas.

Podobnou myšlenku najdeme u čtyř druhů, které během Sukotu držíme v rukou. Etrog, lulav, hadas a arava jsou velmi rozdílné. Každý má jiný vzhled a vlastnosti. Přesto je bereme dohromady. Jeden bez druhého nestačí. Židovská komunita je taková. Nejsme stejní. Máme různé názory, zkušenosti, povahy i vztah k židovství. Někdo chodí do synagogy pravidelně, jiný jen o svátcích. Někdo má velké znalosti, jiný se s některými věcmi seznamuje až dnes. Přesto patříme k sobě. Sukot nás po vážných dnech Roš ha-šana a Jom kipuru vrací k něčemu velmi základnímu. Máme být spolu. Máme jíst, povídat si, zvát hosty a radovat se.

Sukot nás učí vděčnosti. Na několik dní opouštíme dům, v němž jsme zvyklí žít,

a sedáme si do suky. Je menší, jednodušší a méně pohodlná. Ale když v ní sedíme s rodinou nebo přáteli, může být velmi příjemným místem. Připomínáme si, že není nutné dosáhnout úplné dokonalosti v každém detailu, že radost můžeme najít i v životě, který je nejistý a nedokonalý. Nemůžeme mít všechno pod kontrolou. Vztahy s lidmi kolem nás, jakkoliv jsou nedokonalé, a naše životy, jakkoliv jsou křehké, mohou být smysluplné a vyzdobené společnými zážitky. Nedokonalost není překážkou radosti a nemusíme dosáhnout dokonalého štěstí. Stačí se naučit užít si požehnání, která právě zažíváme. Dopřát si ten pocit, že se můžeme radovat. S tímto vědomím se pak možná dokážeme lépe postavit i těžkostem, které před námi stojí. Přeji vám chag sukot sameach!

RABÍN ŠTĚPÁN MENAŠE KLIMENT

Bejt Simcha

Maiselova 18, 110 00 Praha 1
telefon: 603 393 558
e-mail: kehila@bejtsimcha.cz
web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v **elektronické podobě** na www.maskil.cz

b) v **tištěné podobě** za cenu poštovného a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 603 393 558, e-mail: redakce@maskil.cz; výše poštovného a balného je v ČR minimálně 400 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5 × 8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno

PROGRAM BEJT SIMCHA

Podzim 2026

KABALAT ŠABAT

Šabatové bohoslužby se konají každý pátek od 19.00

Místo: Židovská obec v Praze (3. patro),
Maiselova 250, Praha 1

Prezenčně i online

Rodinná bohoslužba – vždy poslední pátek v měsíci

Zkrácená bohoslužba, program a občerstvení pro děti zajištěny

Místo: Židovská obec v Praze (klub Gešer, přízemí), Maiselova 250, Praha 1

Registrace není nutná.

V případě zájmu si lze objednat šabatovou večeři v restauraci Šalom.

Cena menu: 225 Kč

Rezervace: kehila@bejtsimcha.cz

15. Ročník festivalu

2★26

SYNAGOGA NA PALMOVCE
11/10/2026

JudaFest

FEDERACE
ŽIDOVSKÝCH OBČÍ
V ČESKÉ REPUBLICE

Hádej, kdo přijde na večeři

Rozhovor s rabínem Zvi Hirschfeldem nejen o tom, jak najít společnou řeč

Foto: Pavlína Šulcová

Rabín Zvi Hirschfeld během návštěvy Prahy v rámci programu Pardes Pop Up Beit Midraš

Rabín Zvi Hirschfeld navštívil začátkem léta Prahu v rámci druhého ročníku programu Pardes Pop Up Beit Midraš, který spolu s Federací židovských obcí, Židovským muzeem v Praze a dalšími partnery připravilo Centrum paměti a dialogu Bubny. S Pavlínou Šulcovou mluvil o smyslu židovského studia a o tom, co nám mohou židovské texty nabídnout v krizových dobách, jak budovat komunitu navzdory rozdílným názorům a jakou roli dnes může hrát rabín. A prozradil jí také, jaké učence by pozval na večeři.

Pardes je významnou součástí vaší práce. Jak byste ho představil člověku, který o něm nikdy neslyšel? V čem podle vás spočívá jeho jedinečnost a co nabízí, co jinde nemusí být samozřejmostí?

Pardes stojí na velmi zajímavé myšlence: že je pro všechny Židy bez ohledu na jejich původ a zázemí smysluplné a důležité nejen studovat Tóru, ale studovat ji společně. Jsme instituce, kde se setkávají mladí i starší dospělí z nejrůznějších prostředí, všech věkových skupin a na různých úrovních náboženské praxe. Jde o to, že to, co nás spojuje, můžeme společně postavit na rámci, který vytváříme kolem studia Tóry. Máme tak možnost těžit z rozmanitosti názorů a perspektiv. Je to způsob, jak se učíme a rozvíjíme se. A protože Pardes sídlí v Jeruzalémě, věříme také, že hraje důležitou roli v tom, aby si Židé žijící mimo Izrael vytvořili vztah k Izraeli a izraelské společnosti a mohli ho/ji lépe pochopit.

Ve svých přednáškách jste se věnoval tomu, jak mohou lidé s různými názory a přesvědčeními společně budovat komunitu. Proč je toto téma podle vás v současnosti důležité a jakou roli v jeho promýšlení mohou hrát židovské texty?

Tak to si musím vzpomenout... (smích) Když se podívám na všechna různá témata, o kterých jsem mluvil, myslím, že mají jednotliví myšlenku nebo, chcete-li, výzvu, před níž stojí jednotlivci, když se snaží budovat komunitu, přestože mají odlišné názory a přesvědčení. Pražská komunita není příliš velká, alespoň pokud jde o počet lidí, a lidé se navzájem potřebují. Nemohou se jednoduše rozdělit a každý si dělat svoje. Musejí se snažit něco budovat společně. Ve svých přednáškách jsem se snažil ukázat židovské texty, které nabízejí moudrost a vhled do toho, jak mohou lidé – Židé, kteří mají různé názory, různě jednají a různě věci prožívají –, společně něco budovat. A nejen to – dokážou také najít způsob, jak vyjádřit svůj názor, aniž by tím poškodili nebo zničili svůj vztah

s druhým. Myslím, že to bylo velké téma, které se během našich diskusí mnohokrát opakovalo. Jak si udržet své přesvědčení, prožívání či víru, ale přitom nezničit vzájemný vztah a udržet si pocit sounáležitosti. A myslím, že naše zdroje a texty o tom mluví opravdu hodně. Máme různé názory a snažíme se zůstat navzájem propojeni. Což je koneckonců jedna z definic rodiny. Rodinu netvoří lidé, kteří všichni věří, myslí a jednají stejně. Tvoří ji skupina lidí, kteří navzdory tomu, že mají odlišné názory, přesvědčení a způsoby jednání, stále cítí vzájemné spojení a chtějí společně něco budovat.

Chtěla bych se zeptat na Talmud...

Kdo by nechtěl? :-)

Talmud vznikl v krizových podmínkách, po zničení Chrámu, v době exilu a pronásledování. Skoro se nabízí, jestli to není něco jako průvodce do nepohody. Můžeme se k rabínským textům v tomto smyslu obracet v nelehkých chvílích pro inspiraci, útěchu, sílu nebo i pro humor?

Talmud a rabínská kultura rozhodně sehrály klíčovou roli při utváření a udržení judaismu ve světě bez Chrámu. Ale řekl bych, že tenhle projekt začal už před zničením Chrámu. Tehdy se začalo objevovat vědomí, že už nemáme proroky, a způsob, jakým se budeme snažit zjistit, co od nás Bůh jako od jednotlivců i jako od národa očekává, bude spočívat ve studiu. Nebude vycházet z charismatických vůdců, kteří mluví s Bohem. Talmud nám nabízí určitý způsob, jak nás může židovská moudrost obohacovat, pomáhat nám porozumět světu i sobě a zároveň nám ukazovat různé možné směry při hledání smyslu i toho, co pro nás znamená být součástí židovského společenství – a to i v nových a obtížných situacích.

Kdybyste mohl pozvat tři rabíny – nejen z Talmudu, ale z jakékoli doby – na svou šabatovou večeři, kdo by to byl a proč?

Tak zaprvé bych byl asi vyžděšený. Přemýšlím, jestli bych to vůbec zvládl a nebyl úplně vyžděšený. Ale určitě bych pozval rabiho Akivu. O tom není pochyb. Rabiho Akivu bych prostě potřeboval potkat. Pozval bych i Maimonida, i když vím, že by si asi myslel, že jsem úplný idiot. Ale bych vůbec nevěděl, jak s ním mluvit. Celou dobu by si nejspíš říkal: „Proč plýtváš mým časem?“ A opravdu velmi rád bych se setkal s Ba'al Šem Tovem. Mám samozřejmě mnohem víc kandidátů, ale tihle tři mě momentálně zajímají nejvíc. A pořád na ně narážím. Neustále se objevují v mých studijních materiálech, alespoň v mnoha z nich. Takže to asi něco znamená.

A co byste jim naservíroval?

A co bych servíroval? To je těžké. U rabína Akivy člověk neví... Nemám dojem, že by některý z nich byl zrovna velký milovník jídla. Ba'al Šem Tov možná ze všech nejvíc. Takže mám vlastně problém. Rambam je ze sefardského prostředí, Ba'al Šem Tov z aške-

názkého. Musel bych připravit nějakou fúzi sefardské a aškenázké kuchyně. A musel bych si být jistý, že jsem pokryl standardy kašrutu všech tří. Musel bych se trochu dovzdělat, abych se vyhnul situaci, kdy jeden řekne: „Moment, odkud máte to maso? To já nejím.“ A druhý: „A odkud je to víno? To já nepiju.“ A myslím, že bych je prostě zkusil vyzpovídat. Bylo by to něco jako podcast o paraše. Prostě bych s nimi dělal rozhovor. Snažil bych se je přimět, aby spolu diskutovali a navzájem si kladli otázky.

To zní nejen jako kulinářská fúze, ale také jako fúze myšlenek.

Rozhodně. Máte tu Ba'al Šem Tova, velmi osobního a mysticky, zkušenostně založeného myslitele. A pak máte Maimonida, který je celý o racionalismu, filozofii a o intelektu. Takže by byli velmi rozdílní. A pak rabi Akiva – člověk, který se k Tóře dostal až později v životě, který byl na konci života umučen a který žil v jedné z nejtemnějších období židovských dějin. Rád bych slyšel jeho pohled na to, jak se vyrovnávat s výzvami, utrpením a krizí a jak si přitom uchovat optimismus a víru v budoucnost. Ostatně rabi Akiva je jedním z architektů Talmudu, který poskytl židovskému národu základ, na kterém stojí už dva tisíce let. Takže by mohl mít spoustu moudrosti. Možná bychom se ho mohli zeptat: Jak by zajistil budoucnost českého židovstva a všech ostatních židovských komunit po celém světě.

Myšlíte, že byste mohli spolu sedět všichni u jednoho stolu? Zvládli by to?

To je dobrá otázka. Asi bych chtěl mít s každým z nich chvíli o samotě. Ale zároveň by mě fascinovalo slyšet, jak spolu komunikují a jak si navzájem kladou otázky o svém vlastním myšlení, přestože jsou tak rozdílní.

Co byste řekl lidem, kteří zatím necítí potřebu studovat židovské texty nebo se do podobného studia zapojovat? Co by je podle vás mohlo přivést ke zkušenosti, že jim studium má co nabídnout?

Někdo se mě ptal na totéž v souvislosti s modlitbou. Co dělat s člověkem, který ani neví, že mu něco chybí? Myslím, že důležité je vytvářet vzory, ukázat příklad. Inspirovat lidi, kteří se mohou vrátit do své komunity a říct: „Víte, mně tohle hodně dalo. Myslím, že o něco přicházíte.“ Je to podobné jako s cvičením, meditací nebo se snahou jíst zdravěji. Potřebujete vzory – lidi, které znáte, kterých si vážíte a kteří za vámi přijdou a řeknou: „Tohle by vás mohlo zajímat.“ Myslím, že to je jedna z cest. Pokud komunita čelí nějakým výzvám nebo problémům a studium je vnímáno jako způsob, jak tyto problémy pomoci řešit, a lidé sami zažijí inspirativní moment – něco jako „wow, tady je skutečná životní moudrost, jak to řešit“ – pak to může mít obrovský význam. Není to ale ta nejjednodušší cesta. Ta nejjednodušší cesta je pustit si Netflix. Ta nejjednodušší cesta je dělat rychlé soudy, stýkat se jen s lidmi, kteří říkají to, co říkáme my, a cítí to, co cítíme my, a vyhnout se výzvám, nesouhlasu a složitostem. To všechno odstranit, protože je to únavné. Je to náročné a nutí nás to přemýšlet. Ale myslím, že pokud dokážeme lidem říct, že je pravda, že jednodušší cesta nemusí být nutně cesta smysluplnější, zábavnější nebo zajímavější, pak je musíme povzbuzovat, aby se vydali tou náročnější cestou. Protože odměna je mnohem větší. Výhled z vrcholu hory neuvídíte, pokud nejste ochotni na tu horu vystoupat.

Co podle vás znamená být rabínem ve světě, kde lidé svou cestu k judaismu volí sami a rabín už nemůže svou autoritu stavět na tom, že mu lidé jednoduše musejí naslouchat? Má být učitelem, duchovním průvod-

Foto: Pavlína Šulcová

Rabín Zvi Hirschfeld během studia na židovské obci

Institut židovských studií Pardes založil na podzim roku 1972 rabín Michael Swirsky. V prvním ročníku bylo 25 studentů. Dnes sem jezdí studovat lidé z celého světa.

Vizualizace Pardes Heights v jeruzalémské čtvrti Talpilot. V prvních pěti podlažích vznikne nový kampus Pardesu.

cem, komunitním lídrem, nebo něčím úplně jiným?

To určitě záleží na konkrétní komunitě. Ale přízně si, že žijeme ve světě, kde si každý vybírá, co chce dělat a kde chce být. Rabíni nemají žádnou donucovací moc. A ani by se o ni neměli pokoušet. Nebude to fungovat. Myslím, že rabín by měl být mostem, který pomáhá Židům kolem sebe navazovat vztah k judaismu, židovské komunitě a k židovskému příběhu. A musí hledat různé způsoby, jak to dělat. Jak s nimi mluvit. Rabínská tradice v tom může být velmi nápomocná. Je to tradice, která nabízí mnoho různých hlasů prakticky ke všemu.

Rabín se tedy podle mě musí snažit přemotit různé názory, pomoci lidem napojit se a přijmout závazek. Rabín tu není od toho, aby něco „prodával“. Může také něco vyžadovat – v tom smyslu, že každý vztah by měl něco vyžadovat a měl by lidem nabízet možnost přijmout závazky, zavázat se k něčemu a stát se skutečně pevnou součástí něčeho většího. To se nestane na sílu nebo nátlakem. A myslím, že rabíni, kteří se budou snažit lidi nutit – ať už silou tradice, silou svých znalostí, nebo autoritou své pozice, nakonec selžou. Musejí umět vzbudit zájem. Mohou být nároční. Mohou lidi postrčit vpřed. Ale nemohou je nutit.

Pardes se snaží oslovovat lidi různými způsoby a jedním z nich je podcast, který už několik let moderujete. Jak se podcast během těch let proměnil a co jste se díky němu naučil o tom, jak dnes lidé naslouchají židovskému studiu?

Ano. Moderuji podcast Pardes from Jerusalem. A s radostí to všem říkám. Původně to byl šur vždy jednoho učitele, který přednášel lekci k paraše, tedy k týdennímu čtení z Tóry. Pak jsme se to pokusili pojmut formou chevruty, ale to úplně nefungovalo. Každý v podstatě střídavě říkal, co si myslí. Pak jsme si řekli, že to zkusíme jako rozhovor, kde já nemusím nic vědět. Stačí, když budu klást otázky a reagovat na to, co říká ten druhý. Takže pro mě je to vlastně skvělá práce. Mám kolem sebe chytré lidi, kteří

jsou ochotni do podcastu přijít a nabídnout spoustu zajímavých myšlenek. Myslím, že největší ohlas mají epizody, v nichž host nesdílí jen své pohledy na Tóru, ale také svou osobní vazbu k tématu nebo vlastní dilema, které s ním souvisí. V posledních několika letech se samozřejmě pořád vracela situace v Izraeli. První nebo druhou epizodu jsme nahráli krátce po 7. říjnu. Tehdy jsme začali. V době, kdy byli rukojmí stále v zajetí, to bylo tak nějak neustále přítomné v pozadí. Každopádně myslím, že síla podcastu je v tom, že každý z učitelů je jiný a každý přináší něco jiného.

A máme i některé opravdu nečekané posluchače. Dostal jsem třeba dopis od manželky amerického senátora, která podcast poslouchá každý týden. Není Židovka a netuším, jak nás našla. Občas také někde přijdu a někdo se ke mně přitočí a říká: „Já znám váš hlas, poslouchám váš podcast.“ Samozřejmě bychom rádi měli ještě víc posluchačů – tak se prosím k podcastu přihlaste, stáhněte si ho a poslouchajte. Nemusíte ho ani poslouchat. Stačí ho stáhnout a pustit. Klidně můžete být v jiné místnosti. (smích) V Praze jsme natočili dvě epizody – s rabínem Šmuellem Rosenbergem a s Alešem Weissem, který je absolvent Pardesu. Můžete si je pustit.

V Praze jste měl také dvar Tora k paraše Beha'alotecha, v němž jste mluvil o Jitrovi jako o člověku, který dokáže v druhých vidět to dobré. Co se podle vás z jeho přístupu můžeme naučit – a proč je někdy tak důležité mít vedle sebe někoho, kdo v nás vidí víc, než vidíme sami?

Ano, mluvil jsem o Jitrovi, tchánovi Mojžíše, který má takřka magickou schopnost vidět v lidech to dobré. Je to on, kdo přichází za Mojžíšem a říká mu: „Mojžíši, pracuješ příliš tvrdě, musíš ustanovit soudce.“ A říká mu, že má najít lidi, kteří odmítají úplatky, jsou v komunitě silní, čestní a mají dobrý charakter. Text ale říká, že Mojžíš našel pouze lidi, kteří byli silní. Moje myšlenka tedy byla, že Mojžíš nevidí to pozitivní. Proto když se Jitro chystá odejít, Mojžíš mu říká: „Zůstaň, budeš našima očima.“ Rashi dokonce říká: „Budeš

vidět věci, které nám unikají.“ Myslím, že Rashi tím myslí právě to pozitivní. Mojžíš je lídr a stejně jako mnoho jiných neustále řeší problémy a čelí výzvám. A v důsledku toho nakonec vidí hlavně to negativní, protože to musí dělat. Musí problémy řešit. Jsou ale chvíle, kdy potřebujete hlas člověka, který vidí to pozitivní. Který vidí dobrý potenciál. Který má *ayin tovah*, „dobré oko“. A to je Jitro. Takže když máme všichni ve svém životě nějakého Jitra. Všichni potřebujeme alespoň jednoho člověka, který v nás vidí víc, než vidíme sami, a který nám věří. A samozřejmě ať také dokážeme být Jitrem pro jiné lidi. Je velmi snadné druhé kritizovat, soudit a vidět na nich to negativní. Dokážeme být vůči druhým opravdu pozitivní a vidět v nich to dobré?

Děkuji.

PTALA SE **PAVLÍNA ŠULCOVÁ**

Rabín Zvi Hirschfeld vyučuje Talmud, halachu a židovské myšlení na institutu Pardes. Je rovněž členem fakulty Centra pro židovské pedagogiky, kde více než deset let školí a mentoruje učitele v oblasti vzdělávání, moderního židovského

myšlení a izraelského školství. Zvi vystudoval historii na Kolumbijské univerzitě a středověké a moderní židovské myšlení na Harvardově univerzitě. Je absolventem ješivy Har Etzion a držitelem rabínského titulu (smicha) uděleného izraelským vrchním rabinátem. Působil mimo jiné v rámci JCC Cleveland a Cleveland College of Jewish Studies. Je autorem vzdělávacích osnov a aktivně se podílí na programech Nesiya Institute. Jeho manželka Dina vyučuje na Hebrejské univerzitě na fakultě veřejného zdraví. Společně mají čtyři děti.

Židovské muzeum v Praze slaví 120 let

Židovské muzeum v Praze si letos připomíná 120 let od svého vzniku. Výroční program představí jeho historii, významné sbírky i příběhy lidí, kteří přispěli k uchování židovské paměti v českých zemích. Celoroční program se koná pod záštitou hlavního města Prahy a primátora Bohuslava Svobody.

Vrcholem oslav bude výstava s prozaickým názvem **Židovské muzeum: 120 let** v historické budově Národního muzea. Pod záštitou prezidenta České republiky Petra Pavla bude slavnostně zahájena 13. listopadu. Kromě celé řady přednášek a doprovodných programů připravilo muzeum několik dalších výstav. V nově zrekonstruované galerii ARTSCHUL se od 1. října představí **Ztráty a nálezy**, které připomenou hodnotu židovských rituálních předmětů a knih. Odkaz historika Jiřího Fiedlera a jeho dokumentaci židovských památek připomene od 15. 10. 2026 do 4. 4. 2027 **Městem, lesem, polem, kolem** v Klausově synagoze a v Oddělení pro vzdělávání a kulturu můžete navštívit expozici o Františku Krieglovi. Ten se zapsal do dějin tím, že v roce 1968 odmítl podepsat takzvaný Moskevský protokol legitimizující vojenskou okupaci Československa vojensky Varšavské smlouvy.

Ředitelka Židovského muzea v Praze Pavla Niklová k programu řekla: „120 let pro

nás není jen důvodem k ohlédnutí. Chceme ukázat, proč má péče o paměť význam i dnes, a zároveň otevřít muzeum ještě více české veřejnosti.“

Strípky z historie muzea

Muzeum bylo založeno 29. srpna 1906 jako reakce na rozsáhlou asanaci Josefova, při níž mizely historické domy, synagogy a další památky bývalého Židovského Města. Několik členů pražské židovské obce v čele s historikem Salomonem Hugo Liebenem se tehdy rozhodlo zachránit předměty připomínající život komunity. Dnes muzeum spravuje více než 47 000 sbírkových předmětů, téměř 130 000 knih a přes 815 běžných metrů archiválií. Židovské muzeum v Praze je třetím nejstarším židovským muzeem světa po New Yorku a Vídni.

„Před 120 lety lidé viděli, že spolu s bouráním Josefova může nenávratně zmizet i paměť o staletích židovského života v Praze. Rozhodli se proto jednat. Dnes vidíme, jak zásadní jejich rozhodnutí bylo. Mnohé předměty, které muzeum uchovalo, jsou mnohaletým svědectvím o lidech a židovských komunitách z celé země,“ vysvětluje ředitelka Židovského muzea v Praze Pavla Niklová.

Osud muzea zásadně poznamenala druhá světová válka. Do Prahy se tehdy dostávaly předměty a archiválie ze židovských obcí z celého protektorátu a muzeum tak uchovalo rozsáhlé svědectví o komunitách, které nacistická perzekuce zničila. Sbírky se pak rozrostly i o umělecké a historicky významné předměty ze zabaveného židovského majetku.

Časopis Forbes Česko zařadil muzeum mezi instituce přátelské k mladým návštěvníkům.

Současnost

Židovské muzeum v Praze patří k nejnavštěvovanějším kulturním institucím v České republice. V loňském roce ho navštívilo téměř 550 000 lidí. Tento počet skrývá překvapivý paradox. Přestože muzeum každoročně přitahuje návštěvníky z celého světa, Češi tvoří pouze 2,28 procenta návštěvníků.

Nejvíce lidí přijelo do pražského Josefova z USA, Španělska, Německa, Itálie a z Francie. Pro zahraniční návštěvníky patří židovské muzeum dlouhodobě k nejvýznamnějším kulturním zastávkám v České republice. Tuzemské publikum přitom často netuší, že právě v Praze se nachází jedna z nejvýznamnějších sbírek judaika na světě.

„Více než půl milionu návštěvníků ročně potvrzuje, že Židovské muzeum v Praze patří mezi kulturní instituce evropského významu. Současné ale vnímáme jako velkou výzvu oslovit více českých návštěvníků. Příběh českých a moravských Židů je nedílnou součástí našich společných dějin a byla bych ráda, kdyby ho objevovalo stále více lidí z České republiky,“ poznamenává ředitelka Židovského muzea v Praze Pavla Niklová.

Dnes se muzeum věnuje nejen správě historických objektů a rozsáhlých sbírek, ale také výzkumu a vzdělávání. Důležitou činností je dokumentace vzpomínek pamětníků; od roku 1990 zaznamenalo téměř 1900 cenných rozhovorů. Významnou součástí činnosti je celoroční kulturní program pro odbornou i širokou veřejnost.

Zdroj: Židovské muzeum v Praze
Zpracovala Radka Lím Labendz

Jedním z vrcholů oslav bude výstava v Národním muzeu s výběrem nejzajímavějších sbírkových předmětů.

Izrael před volbami: Bezpečnost, ultraortodoxní komunita a budoucnost demokracie mohou rozhodnout o směřování země

Izrael se připravuje na další parlamentní volby, které se uskuteční 27. října. Stejně jako mnohokrát v posledních letech však není jisté, zda hlasování přinese jasného vítěze ani zda povede ke vzniku stabilní vlády. Země vstupuje do voleb v době pokračujících bezpečnostních výzev, hlubokých společenských sporů a přetrvávající politické fragmentace.

Podle Yohanana Plesnera, prezidenta think-tanku Izraelský institut pro demokracii (Israel Democracy Institute) a bývalého poslance Knesetu za stranu Kadima, budou voliči rozhodovat především o třech zásadních otázkách – bezpečnosti a zahraniční politice, vztahu státu k ultraortodoxní komunitě a o budoucí podobě izraelské demokracie.

Plesner o těchto tématech hovořil v podcastu *What Matters Now* (Na čem záleží) deníku *The Times of Israel* s moderátorkou Amandou Borschel-Dan. Jeho analýza naznačuje, že nadcházející volby nejsou pouze bojem o mandáty v Knesetu, ale také střetem odlišných představ o budoucím charakteru izraelského státu.

Volby, které nemusejí přinést řešení

Izraelský volební systém je známý vysokou mírou proporcionality, díky níž mají i menší strany šanci získat zastoupení v parlamentu. Občané nevolí přímo premiéra, ale stranické kandidátky. Po sečtení hlasů jsou mandáty rozděleny mezi strany, které překročí volební práh 3,25 procenta. Teprve poté začíná často složitý proces vyjednávání o vládní koalici.

K získání důvěry je obvykle potřeba podpora nejméně 61 ze 120 poslanců Knesetu. Právě zde však dlouhodobě vzniká problém. Politická scéna je rozdrobená a jednotlivé bloky bývají natolik vyrovnané, že žádný z nich nedokáže sestavit většinu bez náročných kompromisů.

„Někdy můžeme jít k volbám a skončit s nerozhodným výsledkem a přejít do další volební kampaně. A dokonce i když máme vítěze v tom smyslu, že někdo sestaví vládu,

může být tato vláda velmi nestabilní a brzy můžeme skončit u dalších voleb,“ upozorňuje Plesner.

V letošních volbách kandiduje 38 stranických listin. Podle odhadů se však do Knesetu dostane přibližně dvanáct z nich. Některé menší politické subjekty navíc vytvářejí společné kandidátky pouze za účelem překročení volebního prahu, přičemž po volbách se mohou opět rozdělit. To dále komplikuje předpovědi povolebního vývoje. Izrael tak nevstupuje do voleb pouze s otázkou, kdo získá nejvíce hlasů, ale také s nejistotou, zda bude vůbec možné sestavit funkční a dlouhodobě životaschopnou vládu.

Bezpečnost zůstává hlavním tématem

První a tradičně nejvýznamnější volební otázkou je bezpečnost. Izrael se i téměř tři roky po útoku Hamásu ze 7. října stále vyrovnává s důsledky války a s dopady regionální eskalace.

Podle Plesnera nelze hovořit o uzavřené kapitole. Otevřené zůstávají otázky spojené s Gazou, Libanonem, Sýrií i s Íránem. Vedle vojenských aspektů je však podle něj stejně důležitá diplomatická rovina. „*To, co začalo 7. října, ještě nebylo uzavřeno – ani z obran-*

ného hlediska, ani z diplomatického hlediska a ani z hlediska regionálních a globálních dopadů,“ vysvětluje.

V izraelské společnosti přitom neexistují zásadní ideologické rozpory ohledně samotných bezpečnostních hrozeb. Většina politických stran se shoduje na tom, že Hamás, Hizballáh i íránský režim představují pro Izrael vážné bezpečnostní riziko. Spor se proto vede spíše o to, kdo je schopen situaci řídit. „*Myslím, že to především spočívá v otázce důvěry. Komu věříte, že má nejlepší úsudek a schopnosti provést Izrael tímto velmi složitým bezpečnostním prostředím?*“ dodává Plesner.

Voliči tak podle něj nevybírají mezi diametrálně odlišnými bezpečnostními doktrínami, ale mezi politickými lídry, kterým jsou ochotni svěřit rozhodování v mimořádně složitém období. Do debaty navíc vstupuje i mezinárodní rozměr. Izrael čelí rostoucímu tlaku části světového společenství a zároveň usiluje o udržení strategických vztahů se Spojenými státy. Součástí volební diskuse proto není pouze otázka vojenského vítězství, ale také schopnost zajistit Izraeli dlouhodobě udržitelné mezinárodní postavení.

Spojené státy jsou dlouhodobě jedním z nejvýznamnějších spojenců Izraele. Blízké vztahy obou zemí dokládají mimo jiné opakovaná setkání izraelských a amerických představitelů. Na fotografii americký prezident Donald Trump vítá izraelského premiéra Benjamina Netanjahua 7. dubna 2025 v předšálí Západního křídla Bílého domu.

Kneset, jednokomorový zákonodárny orgán v Izraeli, sídlí ve čtvrti Giv'at Ram v Jeruzalémě. Celkem v něm zasedá 120 poslanců, kteří jsou voleni každé čtyři roky.

Kdo ponese břemeno vojenské služby?

Druhým velkým tématem je vztah státu k ultraortodoxní komunitě, především otázka vojenské služby. Debata o výjimkách pro studenty náboženských škol provází izraelskou politiku desítky let. Po válce a dlouhodobém zatížení armády však získala zcela nový význam. Stále větší část izraelské veřejnosti požaduje, aby se na povinnostech spojených s obranou země podíleli všichni občané rovnoměrně.

Plesner upozorňuje na výraznou demografickou změnu. Zatímco v roce 2012 tvořili ultraortodoxní přibližně 14 procent osmnáctiletých Izraelců, dnes jejich podíl dosahuje zhruba čtvrtiny populace a toto číslo bude dále růst. Podle něj je ohrožen samotný princip izraelské armády jako takzvané lidové armády, tedy instituce, která spojuje různé části společnosti prostřednictvím všeobecné branné povinnosti. Jakmile totiž uděláme výjimku této části populace, musíme se také podívat na procento arabských obyvatel, které také převyšuje 20 procent, a na počet lidí, kteří nemohou v armádě sloužit například ze zdravotních důvodů. Říká k tomu: „*Nemůžete mít povinnou brannou službu, která se vztahuje pouze na menšinu.*“

Spor však zdaleka není pouze vojenský. Dotýká se i ekonomiky a sociální soudržnosti státu. Mnoho ultraortodoxních mužů zůstává po dlouhá léta mimo pracovní trh kvůli studiu v ješivách. To podle kritiků systému vytváří rostoucí zátěž pro veřejné finance. Plesner v této souvislosti odkazuje na výpočty Izraelského institutu pro demokracii, podle nichž činí každoroční finanční transfery a rozdíly v odvodech a čerpání veřejných zdrojů mezi ultraortodoxními a neultraortodoxními židovskými domácnostmi přibližně 37 miliard šekelů. Podle něj proto nejde jen o otázku náboženských tradic, ale o problém, který může mít dlouhodobé důsledky pro udržitelnost izraelského sociálního a ekonomického modelu.

Klíčový problém pro Netanjahu

Plesner zároveň upozorňuje, že odpor části ultraortodoxní komunity vůči vojenské službě nelze vysvětlovat pouze náboženstvím: „*Je to spíše sociologický než teologický odpor ke službě.*“ Vojenská služba totiž představuje jeden z hlavních mechanismů kontaktu mezi různými skupinami izraelské společnosti. Pro část ultraortodoxních představitelů proto znamená i riziko oslabení komunitní identity a větší integrace do většinové společnosti.

Debata se tak vede o samotném charakteru izraelského státu a o tom, jakým způsobem mají být do společného občanského prostoru začleněny různé náboženské a kulturní skupiny.

Otázka vojenské služby má zároveň zásadní význam pro sestavování příští vlády. Podle Plesnera nemá Benjamin Netanjahu realistickou cestu k premiérskému úřadu bez pokračování spolupráce s ultraortodoxními stranami. Ty přitom důsledně hájí zachování výjimky ze služby: „*Netanjahu nemá cestu k premiérskému úřadu bez pokračování aliance s ultraortodoxními stranami.*“

Naopak část středových, pravicových i levicových stran požaduje zásadní reformu systému. Mezi výrazné zastánce změn patří například Gadi Eisenkot, Avigdor Lieberman, Naftali Bennett nebo Jair Golan. Ani tento tábor však podle průzkumů nemusí disponovat dostatečným počtem mandátů. Povolební matematika tak může donutit některé strany k ústupkům nebo ke vzniku nečekaných koalic. Právě otázka služby se proto může stát nejen významným předvolebním tématem, ale také jedním z hlavních bodů povolebního vyjednávání.

V sázce je i podoba demokracie

Třetí oblast, kterou Plesner označuje za mimořádně důležitou, se týká samotného fungování izraelského demokratického systému. Diskuse o rovnováze mezi jednotlivými institucemi, o pravomocích soudů a o systému brzd a protivah rozdělují izrael-

skou společnost již několik let. V minulém volebním období vyústila v jedny z největších demonstrací v dějinách země.

Podle Plesnera je právě tato otázka spolu s problematikou ultraortodoxní komunity tím, co odlišuje současné volby od předchozích hlasování, která se soustředila především na bezpečnost. „*Unikátním rysem těchto voleb jsou tyto dvě velké otázky a povaha izraelské demokracie,*“ vysvětluje.

Nejde tedy pouze o debatu o konkrétních zákonech nebo pravomocích institucí. Podle Plesnera se rozhoduje také o budoucím charakteru Izraele jako židovského a demokratického státu.

Patová situace může pokračovat

Přestože všechna tři témata dominují volební kampani, nemusí samotné hlasování přinést definitivní odpověď. Průzkumy naznačují, že ani jeden z hlavních politických bloků nemusí získat dostatečnou většinu pro sestavení vlády bez kompromisů.

Pokud se tato prognóza naplní, čekají Izrael týdny či měsíce intenzivních vyjednávání. Některé strany mohou ustoupit od svých předvolebních závazků, případně může vzniknout koalice překračující tradiční politické hranice. Druhou možností je pokračování patové situace a další předčasné volby. „*Bud' jeden z nich poruší svůj slib, nebo směřujeme k dalšímu volbám s nerozhodným výsledkem,*“ shrnuje Plesner.

Právě v tom spočívá paradox izraelských voleb. O budoucnosti země nebude rozhodovat pouze počet získaných mandátů, ale především schopnost politických stran najít společnou řeč po skončení volební kampaně. Vedle bezpečnostních otázek tak mohou mít tentokrát největší dlouhodobý dopad domácí spory o postavení ultraortodoxní komunity a o podobu demokratických institucí. Ty totiž neovlivní jen příští vládu, ale mohou definovat směřování Izraele na mnoho let dopředu.

ZPRACOVALA **RADKA LÍM LABENDZ**

Janusz Klimsza: Mesiášství je jedním z průvodních znaků dnešní doby

Rozhovor s režisérem inscenace Satan v Goraji v brněnském Divadle Husa na provázku

Představení Satan v Goraji můžete na podzim v brněnském Divadle Husa na provázku navštívit 16. 10. a 25. 11.

Foto: David Konečný

Herectví studoval na Státní vysoké škole divadelní v polské Vratislavi a divadelní režii na pražské DAMU, kde jsme se tak jednu dobu potkávali. Režiroval v českých a polských divadlech, učil herectví na Janáčkově státní konzervatoři v Ostravě, byl uměleckým šéfem ostravského Divadla Petra Bezruče i činohry Národního divadla moravskoslezského. Je nositelem Řádu za zásluhy o polskou kulturu a získal cenu polských kritiků Zlatá maska. Janusz Klimsza (64) je také jako režisér a autor dramaturgie podepsaný pod inscenaci Satan v Goraji podle románu Isaaca Bashevisa Singera v brněnském Divadle Husa na provázku, která měla premiéru v lednu.

V programu divadla k představení jsi označen jako slezský svéráz. Tvým oblíbeným uměleckým tématem jsou outsideri a provincialismus. Proč?

Outsiderství je téma, které jsem dostal do vínku, a to díky svému původu. Narodil jsem se do národnostní minority a je zvláštní, že i během kratší doby, kdy jsem studoval v Polsku, jsem byl svými polskými spolužáky na akademii vnímán jako exot nebo minimálně jako někdo zvenčí. Díky tomu je outsiderství pro mě zcela přirozený modus a myslím, že o něm mohu zasvěceně pohovořit. A provincie je můj biotop, vše posílono ještě specifickým místem, jakým je Ostravsko-Karvinsko či obecněji Slezsko se svým nářečím, respektive nářečím. Na druhou stranu – je to pojem geografický, nebo souvisí s mentalitou? Mohu být nakrásně exemplářem čirého provincialismu a nevystrčit paty z metropole. Provinciální je i automatické přejímání cizích vzorců. Naopak hraniční oblasti, kde se mísí různé vlivy, díky osmóze mohou přinášet pozoruhodné výsledky. Z polské literatury či kultury obecně bych mohl poukázat na mnoho jmen: Mickiewicz, Słowacki, Miłosz, Lem, Herbert, ale i spousty výtvarníků, třeba Jerzy Nowosielski, Magdalena Abakanowicz nebo Władysław Hasior. Všichni pocházeli z takzvaných Kresů neboli hraničních, fúzních oblastí. Nakonec skvě-

lým toho příkladem je i Singer v dobách, kdy byl redaktorem židovských novin ve Varšavě podepisujícím se ještě jako Icchok Cyngier, či Bruno Schulz, světový autor, který se v podstatě nehýbal z rodné Drogobyče.

Kdo přišel s nápadem uvést pro nás poněkud opomíjeného nositele Nobelovy ceny Singera a jeho původní příběh ze 17. století o zdecimované židovské komunitě, která v touze po záchraně podlehne vlivu falešného mesiáše, na prknech Provázku?

Nápad inscenovat I. B. Singera není můj původní. Když jsme s uměleckým ředitelem Provázku Martinem Sládečkem a později s dramaturgyní Veronikou Onheiserovou začínali probírat texty, nejdřív jsme diskutovali o Bruno Schulzovi. Poslal jsem i starší adaptaci, kterou jsem kdysi napsal v polštině – Bruno Schulz psal polsky, na rozdíl od Bashevisa Singera, který, jak známo, psal v jidiš a do angličtiny jej překládal jeho syn Isaac Zamir. Téma falešných spasitelů nám přišlo velmi záhy natně aktuální, a tak jsme zvolili Singerovu prvotinu a zároveň jedinou knihu, kterou napsal ve Varšavě, než odplul do Spojených států.

Téma představení je nadčasové, pochopitelné v každé kultuře, po celém světě. I pro lidi, kteří židovskou tematiku, židovské

Režisér Janusz Klimsza během premiéry inscenace

Radost během uvedení panovala také v zákulisí.

rituály nemají moc pod kůží. Určitě se dá vyjádřit tím, co jsi už jednou řekl: „V lidské povaze je touha mít se dobře a co nejméně se o to snažit.“ Hodně to rezonuje i s tím, co dnes slyšíme ze všech stran: „Stát se o každého postará, vše špatné za vás vyřeší.“

Téma rezonuje s dnešní dobou, mesiašství je dokonce jedním z jejich průvodních znaků, řekl bych. Doby, kdy nároky jsou maximální a zodpovědnost mizivá, neřkuli žádná. Nedo- držování daných slibů se stává společenskou normou a řeší se jakési partikulární nicot- nosti. To se nás všech asi dotýkalo během práce na Satanovi a s nemalým údivem jsem zjistil, jak velkou částí souboru jsou prakti- kující věřící.

Mělo to vliv třeba i na tvůj výběr herců? Jaké jsi hledal hlavní představitele?

To jsem ze začátku pochopitelně nevěděl, vyplynulo to během zkoušení. Jelikož jsem ze souboru znal z Ostravy pouze Markétu Matu- lovou, nakoukával jsem představení a viděl i nějaké záznamy. Zhlédl jsem toho celkem dost, než jsem si udělal svou verzi obsazení.

Pochopitelně fyzický typ, temperament i jakási moje databáze poznatků, kdo je v čem silný v kramflecích, na to měly zásadní vliv. Pak jsem vše konfrontoval s Veronikou a jako insiderovi ponořenému do souboru jí hodně naslouchal.

Jak vznikala adaptace románu? Měl jsi oponenty? Jak moc do ní zasahovali třeba umělecký šéf divadla nebo dramaturgyně Veronika Onheiserová?

Pokud jde o adaptaci samotnou, vznikala tak, že jsem posílal na Provázek nějaký objem stránek a Veronika, potažmo Martin k tomu vždy připojili komentář. V dalším pořadí se přidal Milan Hábl, asistent dra- maturgie. Pochopitelně byla nutná selekce motivů, chtěli jsme se vyhnout neúnosné délce a zároveň vyprávět spíše o lidských selháních než dělat exkurs do historie nebo židovského folkloru, což obojí je v románu obsaženo. Na druhou stranu jakýs takýs oblouk v naraci bylo nutno zachovat.

Práce na Provázku byla nejen pro naši generaci vysněným cílem, jak moc se ale liší herectví v klasickém divadle oproti tomu, co dělá tento specifický brněnský soubor?

Ve finále dramatizace románu jsme se pokusili o přiblížení alternativy, ve které je Provázek zabydlen, klasičtějšímu pojetí, bylo to i součástí původního zadání. Zdá se mi, že doba přehodnocení, respektive nepřehod- nocení hereckého divadla jako překonané fáze je dnes opět na stole. Já pro herecké divadlo velmi horuji, je to dáno jednak tím, že je to moje původní povolání, jednak více než čtyřmi dekadami praktických režijních zkušeností. Divadlo je možné hrát bez scénografie, nemusí u toho být režisér, může absentovat dokonce text, existovala období, kdy to takhle fungovalo. Jediné, co je vždy bezpodmínečně nutné, jsou dva faktory – herec a divák. A jejich vzájemná konfrontace. Hledat se dá pochopitelně všemi směry. Hledat tím jediné správným je protimluv a dost nerad stojím na rozcestí, kde už z dálky vidím různé regulovčičky či jiné besserwissery mávat k světlým zítřkům. A ono to ve výsledku bývá cesta jediná, úzká a vedoucí opačným směrem.

Na jevišti si herci vystačí s několika rekvi- zitami, výprava je velmi strohá. V první půli se po jevišti „válí“ mlha pochurnosti, ve druhé se scéna mění v kabaret, mesiaš se mění v moderátora s mikrofonom, nechybí ani červená kšiltovka s nápisem Goraj je ráj. Hra je také, stejně jako její předloha, plná vulgarismů, které třeba AI vyřešila při tom, když opatrovala záznam představení titulky, jen závorkami a tečkami. Nemusí to vše diváka až příliš zasáhnout? Třeba i lehce pobouřit?

Strohost výpravy souvisí s oním odfolklor- ním, někdy i s poněkud sarkastickým komentářem. Permanentní boj o vládu nad dušemi dle mého vyzní lépe v prostředí, jež je transparentní, v tomto případě téměř holé. Co se týče mé nechuti k sociálním sítím, kde probíhá tentýž boj v podobě virtuální, anonymní, a tudíž agresivnější: pokud slovo *tolerance* je spojeno se *vzájemná*, pak jsem s tím srozuměn. Bohužel na sítích tolik sklo- ňována korektnost v sobě skrývá zhoubce: intoleranci. Toleranci sice vyžadují, ale jen vůči sobě, ve vztahu k druhým ji praktikovat nemíním. Tažení ve jménu korektnosti je tak často vyztuženo hejty. Tuto jednosměrnost jsem už zažil, jsem ročník 61 a žil jsem dostatečně dlouho v období jediné správné

myšlenky, abych byl vůči podobným poku- sům ostražitý.

Jak padla volba na živě interpretovanou atmosférickou hudbu saxofonisty Pavla Zlámala?

Kontakt na Pavla Zlámala zprostředkoval Martin Sládeček, vycházel z jeho zkušeností improvizujícího jazzmana. Jsem za to moc rád, profesní i lidské setkání bylo parádní.

Dá se nějak shrnout to, co ti práce s Prováz- kem dala? A co teď chystáš v Ostravě? Zase se na jevišti objeví nějaký outsider?

Zažil jsem toto jedinečné divadlo zvnitřku, to byl dar sám o sobě. A co mne ohromilo ze všeho nejvíc, bylo nasazení, které se v gene- rálkách stupňovalo k míře maximální.

Pro ostravské Studio G jsme nazkoušeli Zpověď masochisty od Romana Sikory. Roman je třinecký rodák a mezi českými dramatiky naprostý enfant terrible. Titulní Masochista je outsider přímo ukázkový. Nejprve zkouší štěstí v sado-maso komunitě, a když zjistí, že i tam pronikla korektnost a zde úřední přístup, zkouší to všemožnými směry: anarchisty počínaje a paralelní prací v několika konglomerátních firmách konče, přičemž si sám od sebe neustále navyšuje úvazek za neustálého snižování platu. A tak dále. Je to navíc hra se zpěvy, mihne se tam české country, repertoár náckovských kapel i náboženský rap, vracejí se ikony masové kultury, ale rozhodně se nedá mluvit o nějakém mainstreamu. A na únor 2027 spolu s dramaturgem Vládou Fekarem připravujeme titul pro *Městské divadlo Zlín*. Jedná se o adaptaci Želara Věry Legátové. Tam je vlastně jeden kolektivní outsider. Odloučená a svým způsobem i vyloučená komunita z moravsko-slovenského pomezí Bílých Karpat.

JANA HANUŠKOVÁ

Po stopách Sefaradu

Ozvěna židovské minulosti v dnešním Španělsku

Když procházíte malebnými úzkými uličkami Španělska, můžete si uvědomovat sílu minulosti, která na vás dýchá z kamenných zdí. Sefarad, takovým jménem kdysi Židé označovali toto místo.

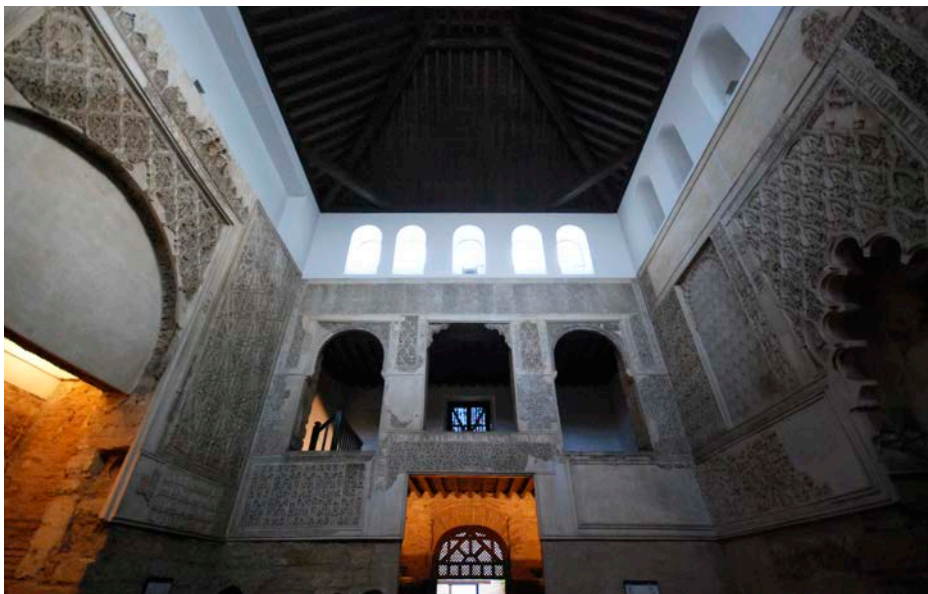
Pod dnešními názvy cest a mezi domy, které po staletí, co stojí, mnohokrát změnily své majitele i účel, se ukrývají stopy světa, který byl kdysi nedílnou součástí této země.

Přítomnost Židů zde sahá hluboko do středověké historie. Početné komunity žily ve městech napříč celým Španělskem, od Katalánska přes Kastilii až po Andalusii. Dodnes zde najdeme mnoho stop dokazujících bohatost jejich odkazu. Ať už se jedná o památky, či nehmatatelné vzpomínky, jako jsou jména, tradice a kultura, které přežily i jejich vyhnání v roce 1492.

Vyhnání Židů ze Španělska

V tomto osudovém bodě židovských dějin nastal zásadní zvrat. Dne 31. března vydali katoličtí panovníci Isabela Kastilská a Ferdinand Aragonský edikt, který nařizoval všem Židům a muslimům, kteří odmítli konvertovat ke křesťanství, opustit do konce července Španělsko. Tento edikt byl důsledkem tzv. reconquisty, tedy znovudobytí celého španělského území. To se podařilo ve stejném roce dobytím Granady. Své rozhodnutí zdůvodňovali panovníci snahou o náboženskou jednotu nově sjednoceného království. Ve skutečnosti však na rozhodnutí měla vliv řada politických, náboženských i ekonomických faktorů.

Historici se dodnes dohadují o počtu vyhnaných osob. Odhady se různí, nejčastěji však uvádějí desítky až stovky tisíc. Mnohé židovské rodiny odešly do Itálie, Portugalska, severní Afriky nebo do Osmanské říše, později i do dalších částí světa. Osmanský sultán Bajezid II. údajně příchod sefardských uprchlíků přivítal a poznamenal, že španělští panovníci ochudili vlastní zemi, zatímco obohatili jeho říši. Židé, kteří chtěli svou víru svobodně vyznávat, si s sebou do exilu odnesli svůj majetek, tradice a jazyk. Z něj postupně vzniklo ladino, forma judeošpanělštiny, která si po staletí uchovávala mnoho prvků středověké španělštiny. Tato řeč se používala v sefardských komunitách od Balkánu až po Blízký východ a dodnes před-

Synagoga v Córdobě byla dokončena v roce 1315 a patří k nejvýznamnějším dochovaným památkám židovské přítomnosti ve středověké Andalusii.

stavuje významnou součást sefardského kulturního dědictví.

Vyhnání však neznamenalo úplný konec židovské přítomnosti ve Španělsku. Část obyvatel, která se rozhodla zůstat, přijala – mnohdy pouze na oko – křesťanství. Tito kryptožidé, označovaní jako *maranos*, často dál tajně uchovávali své náboženství a zvyky. Tím se dostávali do konfliktu se španělskou

inkvizicí. I když velká část židovských rodin odešla a svoje tradice si vzala s sebou, zanechala po sobě nesmazatelné otisky. Ty dál přežívaly v mnoha stavbách a záznamech, které dodnes stojí a zdobí španělskou krajinu. Právě osudy těchto rodin, často nucených se skrývat a tajit před ostatními svůj původ, ukazují, jak složitá a bolestná byla proměna španělské společnosti na přelomu středověku a novověku.

Socha Maimonida v Córdobě

Zlatý věk

Když se však podíváme na období před vyhnáním, mezi 10. a 12. stoletím, bývá někdy označováno za zlatý věk. Zejména v muslimském al-Andalusu vzniklo prostředí, které umožňovalo rozvoj židovské vzdělanosti, filozofie, poezie i vědy. Židovští učenci se podíleli na správě měst, působili jako lékaři, diplomaté či překladatelé a vznikala zde díla, která ovlivnila nejen židovské myšlení, ale i širší evropskou vzdělanost.

Mezi nejvýznamnější osobnosti z této doby patřil Šmuel ha-Nagid, básník, učenec a státník, který se dokonce stal vezírem granadského emíra. Židovská poezie psaná hebrejsky dosáhla v Andalusii mimořádné úrovně a inspirovala další generace autorů po celém židovském světě. Sefarad se tak stal jedním z nejvýznamnějších center židovské kultury své doby.

Dnešní židovské stopy

Pojďme se teď blíže podívat na pár slavných měst, která v minulosti byla se Židy silně spjata a byl zde výrazný život místních komunit. Snad nejsilněji lze tuto atmosféru

zachytit v Toledu. Jeho někdejší židovská čtvrť patří k nejvýraznějším místům připomínajícím židovské dějiny Španělska. Mezi nejceněnější zdejší památky patří synagoga El Tránsito, jejíž nádherně zdobený interiér připomíná význam židovské komunity ve středověku. Dnes v ní sídlí Sefardské muzeum, které představuje dějiny Židů na Pyrenejském poloostrově.

Nedaleko stojí také Santa María la Blanca, původně synagoga, později přeměněná na křesťanský kostel. Právě takové stavby připomínají, že dějiny středověkého Španělska nelze jednoduše rozdělit na oddělené světy. Židovská, křesťanská a muslimská kultura se zde po staletí setkávaly, ovlivňovaly a někdy také střetávaly. Nebylo to vždy harmonické soužití, jak je někdy líčeno turistům, ale i přes složitou komunikaci a odlišné názory a náboženství zde docházelo ke spolupráci, kulturní výměně i k omezení konfliktů.

Dalším významným centrem byla i Córdoba a svět al-Andalusu. Andalusie představovala po staletí jeden z nejdůležitějších regionů židovského života na Pyrenejském poloostrově. Kromě Córdoba zde významné židovské komunity existovaly také v Granadě, Seville, Malaze či v Luceně. Právě Lucena byla natolik známá svou židovskou populací, že ji někteří středověcí autoři označovali za „židovské město“. Působila zde významná talmudická akademie a město bylo důležitým centrem náboženského vzdělávání.

Andalusie však nebyla jen krajem učenců. Dodnes zde lze nalézt mnoho stop zachytávajících každodenní život sefardských Židů. V úzkých uličkách někdejších juderí, židovských čtvrtí, se zachovala původní urbanistická struktura. Návštěvník zde může získat představu o tom, jak vypadal život místních obyvatel před staletími. Mnohé domy nesou symboly připomínající jejich někdejší židovské majitele a některá města si své sefardské dědictví aktivně připomínají prostřednictvím kulturních festivalů a muzeí.

V Córdoba najdeme v tamní juderii jednu z nejlépe dochovaných středověkých synagog ve Španělsku. Córdobaská synagoga

Ve Španělsku funguje několik košer podniků. Mezi nejútulnější patří restaurace Maccabi v Barceloně.

je vzácnou a na první pohled působivou památkou na zdejší bohatou multikulturní minulost. Projevuje se to i na její složité architektonické struktuře, tzv. mudéjarské. Směs židovských, islámských a křesťanských uměleckých tradic, které se právě na této stavbě sešly a daly vzniknout výsledku, nabízí jedinečný pohled na vrstvenou historii convivencia ve městě. Postavena byla v roce 1315 v období relativní náboženské tolerance za vlády Kastilie a je jednou z pouhých tří dochovaných synagog před vyhnáním Židů ze Španělska a též jedinou v Andalusii. Její prostor dnes působí téměř skromně, o to silněji však připomíná tehdejší život, který byl nedílnou součástí dějin města.

Córdoba je také spojena se jménem Maimonida, jednoho z nejvýznamnějších židovských učenců středověku. Jeho život dobře ukazuje, jak propojený byl tehdejší intelektuální svět. Maimonides, hebrejsky Moše ben Maimon, se narodil v Córdoba roku 1138. Jeho rodina však byla nucena město opustit v důsledku náboženského pronásledování za vlády almohadských vládců. Později žil

v severní Africe a nakonec v Egyptě, kde se stal dvorním lékařem. Jeho filozofické dílo Průvodce bloudících i kodifikace židovského práva patří dodnes k nejvýznamnějším textům židovské tradice. Maimonidův život zároveň připomíná, že vedle období kulturního rozkvetu zažívali Židé ve Španělsku také období nejistoty a nucených migrací.

Stopy židovského života jsou rozestry po celém Španělsku. Segovia připomíná někdejší komunitu židovskou čtvrtí, synagogou a hřbitovem. Tudela je spojena se jménem Benjamina z Tudely, slavného židovského cestovatele 12. století. V Katalánsku lze najít pozůstatky židovských komunit v Gironě a Barceloně, na jihu pak například v Luceně, která byla významným centrem židovského vzdělávání. Menší města jako Hervás nebo Ribadavia zase ukazují, jak živý mohl být židovský svět i mimo velká kulturní centra.

Dnes Španělsko svou židovskou minulost znovu objevuje a připomíná. Síť historických židovských čtvrtí Caminos de Sefarad, muzea a kulturní instituce v Toledu, Madridu i v dalších městech vrací židovským dějinám viditelné místo v příběhu země.

V posledních desetiletích se Španělsko snaží na tuto část své historie navázat novým způsobem. Roku 2015 byl přijat zákon umožňující potomkům sefardských Židů získat španělské občanství jako symbolické gesto uznání historické křivdy. O možnost požádat desetitisíce lidí z celého světa. Přestože zákon již není otevřen novým žadatelům, představoval významný krok ve snaze vyrovnat se s událostmi roku 1492.

Zájem o sefardské dědictví není pouze otázkou historie. Připomíná také, jak hluboce byla židovská kultura propojena s minulostí Pyrenejského poloostrova. Bez židovských učenců, obchodníků, básníků a lékařů by byly dějiny Španělska podstatně odlišné. Zároveň však v současném Španělsku sílí projevy antisemitismu, což ukazuje, že vztah společnosti k židovskému dědictví zůstává i dnes aktuálním tématem.

JASMIN CARMEL

Obraz Kapitulace Granady dokončil Francisco Pradilla y Ortiz v roce 1882.

Malebné zákoutí židovské čtvrti v Toledu

FESTIVALY

JudaFest

ČUŽM – Nová synagoga v Libni, Ludmilina 601/4, Praha 8
11. 10. 13. 00
 Nenechte si ujít 15. ročník festivalu JudaFest pořádaný Českou unií židovské mládeže. Tématem letošního programu, který se bude konat v Nové libeňské synagoze, je víra. Partnery akce jsou EUJS, Krajinou přílivu, Nadační fond obětí holocaustu, Židovská obec v Praze a Federace židovských obcí v ČR. Více informací: www.instagram.com/judafest_official

Boskovický ŠtetlFest

Boskovice – různé lokace

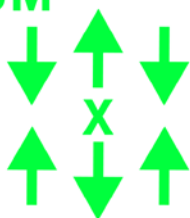
18. 10.

Jednodenní festival připomínající židovskou historii a kulturu Boskovic. Letošní program propojuje minulost se současností – od židovských tradic a příběhů významných rodin až po koncert tradičních židovských melodií, o nějž se postará pěvecké uskupení Ester Unlimited. Vrcholným bodem festivalu je divadelně-hudební inscenace *Touha tvořit, touha žít*, která připomíná tvorbu terezínských autorů v podmínkách nacistické perzekuce. Více: www.stetl.cz

CENTRUM

12 — 18 10 2026

Dny
 židovské
 kultury Olomouc

PERIFERIE
**Dny židovské kultury Olomouc
 Morava – na periferii, nebo v centru?**

Muzeum umění Olomouc, Denisova 47, Olomouc

12.–18. 10.

19. ročník festivalu Dny židovské kultury Olomouc se zaměří na historickou a kulturní roli Moravy v rámci židovských dějin. Program nabídne přednášky, koncerty, divadlo, film i komentované prohlídky a otevře diskusi o tom, zda byla Morava spíše periferií židovského světa, nebo svébytným a vlivným centrem. Pozornost bude věnována zásadním osobnostem pocházejícím z moravských židovských obcí, kulturním transferům, migracím a vztahům mezi centrem a periferií. Více informací: www.muoz.cz/central/dzko-2026

Festival izraelského filmu KOLNOA

Místo bude upřesněno

23.–25. 10.

Festival KOLNOA letos oslaví již 10. výročí své existence. Na návštěvníky čeká kromě filmových lahůdek také celá řada překvapení včetně nové lokace, na níž se bude festival konat. Jedna z festivalových linek se zaměří i na připomínky obětí masakru ze 7. října. Více informací: www.kolnoa.cz

Templ Fest Ostrava

Ostrava – různé lokace

3. 10.–23. 11.

Multižánrový kulturní festival, který nabízí pestré série komponovaných večerů, koncertů a přednášek s židovskou tematikou. Festival propojuje hluboká lidská témata, historická svědectví a uměleckou tvorbu v podání předních českých i zahraničních osobností. Více: www.templfest.webnode.cz

HUDBA**Yemen Blues**

Futurum Music Bar, Zborovská 7, Praha 5

20. 10. 19. 00

V Izraeli i New Yorku zabydlená nadnárodní hudební formace vedená charismatickým zpěvákem Ravidem Kahalanim vystoupí

v rámci koncertní řady Jazz Meets World v Praze již potěší. Kapela propojuje tradiční jemenské zpěvy s afroamerickým blues, funkem, jazzem a se západoafrickými rytmy. Její koncert slibuje energickou, žánrově nespoutanou show plnou živelného tance, společné radosti a silného humanistického poselství. Více: futurum.musicbar.cz

FILMY

DFF Retro: Jak Golem na svět přišel (němý film s živou hudbou)

Festival DAS FILMFEST – festival německy mluvených filmů, kostel svatého Salvátora, Salvátorská ulice 1, Praha 1
19. 10. 19.00

Legendární příběh pražského Golema ožije v jedinečném spojení němého filmu a živé hudby. Expresionistický snímek z roku 1920 v režii Paula Wegenera a Carla Boese doprovází hamburský sbor sv. Mikuláše, varhanice Patrycja Olszewska a bubeník Knud Feddersen. Čeká vás večer plný židovské mystiky, sborové pěvecké alchymie, dvorské hudby a improvizace v působivých prostorách evangelického kostela sv. Salvátora. Více: dasfilmfest.cz

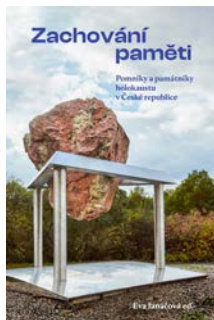

Fauda 5

Pátá řada oceňovaného izraelského seriálu přináší závěrečnou kapitolu příběhu Dorona (Lior Raz) a jeho jednotky. Děj čerpá z událostí 7. října a nabízí inten-

zivní pohled na jejich dopad. Autentičnost umocňuje skutečnost, že řada herců se po útoku osobně zapojila do bojů proti Hamásu a dalším ozbrojeným skupinám. K vidění na platformě Netflix.

KNIHY

Eva Janáčková ed., Zachování paměti: Pomníky a památníky holocaustu v České republice

Pomníky a památníky holocaustu na území dnešní České republiky odrážejí pohnuté dějiny 20. století, proměňu-

jící se vztah k této tragédii i širokou škálu nej-různějších uměleckých přístupů. Tato kniha zachycuje kontrast mezi oficiální paměťovou kulturou poválečných desetiletí, která upozaďovala židovskou a romskou identitu obětí, a inkluzivními formami pomníkové tvorby, jež se rozvinuly po pádu komunistického režimu. Nakladatel: Artefactum

Markéta Mališová, Arnošt a vycházkový kuře

Osobní svědectví Markéty Mališové o posledních letech života Arnošta Lustiga, jejich blízkém přátelství, společné práci a cestách. Autorka přibližuje

jeho tvorbu, názory, přátele i pohled na svět a nechává nahlédnout do vzniku jeho posledních próz. Její kniha je kultivovaná, střídá, a přitom nabitá fakty, která jsou pro českou literární paměť nenahraditelná. Nakladatel: Torst

HUDBA

Semjon Byčkov

Česká filharmonie – Rudolfinum, Alšovo nábř. 12, Praha 1
21., 22. a 23. 10. 19.30

Jeden posedlost hudbou považuje za nutný předpoklad k povolání dirigenta, druhý hudbu označuje za nejdůležitější vztah svého života. Společně se Semjon Byčkov a Behzod Abduraimov ujmou klavírního koncertu, o kterém Sergej Rachmaninov kvůli jeho technické obtížnosti prohlásil, že ho napsal pro slona. Více: www.rudolfinum.cz

VÝSTAVY

Pogrom v Kišiněvě 1903 objektivem českých světoběžníků

Muzeum a galerie Orlických hor, Synagoga – Památník Karla Poláčka, Fischerova 602, Rychnov nad Kněžnou
9. 8.–15. 10.

Výstava unikátních historických snímků českých cestovatelů a fotografií doplněná o komentující text přibližuje tragický pogrom v Kišiněvě, který se v tomto moldavském městě odehrál v roce 1903. Výstava, kterou připravil Jaroslav Motl, připomíná nejen samotnou událost, ale také význam fotografie jako nástroje svědectví a paměti. Více: <https://www.moh.cz/synagoga-pamatnik-karla-polacka>

Místa – Places – Makomot

Krajinou přílivu – Nová synagoga v Libni, Ludmilina 601/4, Praha 8
6. 10.–19. 10. 5. 10. 18.00 vernisáž

Venkovní výstava představuje tvorbu pozoruhodného nadšence a fotografa Jiřího Fiedlera, který od šedesátých let systematicky projížděl Československo a zaznamenával především architekturu a památky sakrálního i profánního charakteru, často v různých fázích chátrání. Zásadním tématem jeho práce se staly židovské památky – synagogy, hřbitovy a další objekty, které vyhledával, dokumentoval a fotografoval s mimořádnou vytrvalostí. Více: www.krajinoupřilivu.cz

Byl jednou jeden dům... obchodní!

Malý Mehrin, Vídeňská 14, Brno
14. 9. 2026–14. 1. 2027

Výstava přibližuje svět meziválečné modernity, rozvíjející se konzumní kultury a proměny nakupování v prvorepublikovém Československu. Ústředním motivem je opavský obchodní dům Breda & Weinstein, jeho architektura i příběh rodiny, která za jeho vznikem stála. Součástí výstavy je interaktivní časová osa a dokumentární film o osudu rodiny Davida Weinstaina. Více: www.malymehrin.cz

Říjen 2026

PRAHA

6. 10.–19. 10. 2026

Krajinou přílivu – Nová synagoga v Libni,
Ludmilina 601/4, Praha 8

Místa – Places – Makomot

Venkovní výstava představuje tvorbu pozoruhodného nadšence a fotografa Jiřího Fiedlera, který od šedesátých let systematicky projížděl Československo a zaznamenával především architekturu a památky. Více: www.krajinoupřilivu.cz

14. 9.–31. 12.

Auditorium OVK, Maiselova 15, Praha 1, 3. patro

Výstavy Kriegel

Když František Kriegel v srpnu 1968 odmítl podepsat takzvaný Moskevský protokol, který měl legitimizovat vojenskou okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy, navždy se zapsal do našich a evropských dějin. Snímky pocházející z Národního archivu a další prameny jsou vystaveny vůbec poprvé. Více: www.jewishmuseum.cz

4. 6.–31. 12. 2026

Jeruzalémská synagoga, Jeruzalémská 7,
Praha 1

Praha moderní, Praha židovská

Židovská obec v Praze připravila v Jeruzalémské synagoze novou výstavu Praha moderní, Praha židovská / židovští architekti meziválečné éry, která představuje významnou, avšak dlouho opomíjenou kapitolu českých architektonických dějin. Více: www.synagogue.cz

15. 10.–4. 4. 2027

Židovské muzeum v Praze –
Klausová synagoga

Výstava Městem, lesem, polem, kolem

Jiří Fiedler (1935–2014) si od svých třinácti let až do konce života vedl deníky z cest především po Čechách a Moravě. Více než 40 000 fotografií, které za svůj život pořídil, představuje jedinečné svědectví o světě často opomíjených a mizejících památek druhé poloviny 20. století. Více: www.jewishmuseum.cz

1. 10. 18.00

Židovské muzeum v Praze – Auditorium OVK
Uvedení knihy Dr. Ann M. Altman

(Ne)dokonalé vzpomínky aneb Jak jsem odpustila své matce

Co obnáší vyrovnat se s dědictvím holocaustu a vyrůstat ve stínu komplikované narcistní matky? Debata nad knihou Dr. Ann M. Altman (Ne)dokonalé vzpomínky (Mehrin, 2026). Diskutují autorka, psychoterapeutka Renata Šerek a historička Táňa Klementová. Pořad bude částečně v angličtině s překladem do češtiny. Více: www.jewishmuseum.cz

1. 10. 19.00

Městská divadla pražská – Rokoko,
Václavské nám. 794/38, Praha 1

Christine Leunensová, David Košťák:

Můj malý vůdce

Mrazivý i dojemný příběh o lásce, moci a o malých vůdcích, kteří drží u moci ty velké. Adaptace románu Nebe v kleci, který se stal předlohou oscarového filmu Králíček Jojo. Další termín: 15. 10. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

1. 10. 19.00

Národní divadlo – Stavovské divadlo,
Železná 2, Praha 1

Kafka: Proces

Návrat úspěšné inscenace na scénu Stavovského divadla. Balet Maura Bigonzettiho podle slavného románu Franze Kafky sleduje Josefa K., který je bez vysvětlení zatčen a postupně vtahován do absurdního labyrintu byrokracie a moci. Součástí aktuálního uvedení bude i doprovodný program ND+ a u vybraných představení také tematická procházka Po stopách Franze Kafky. Další termíny: 3., 6., 7. 10. 2026 a 11., 13. 2. 2027. Více: www.narodni-divadlo.cz

2. 10. 19.00

Švandovo divadlo na Smíchově,
Štefánikova 57, Praha 5

Šoa

Příběh dvou lidí, kteří se ocitli na stejných místech a prožili podobné tragédie, a přesto se nikdy nepoznali. Jejich životní cesty se prolínaly a míjely – oba přežili Terezín, Osvětim, pochod smrti i poválečné křivdy. Režie: Daniel Hrbek. Další termíny: 17. 10. a 9. 11. Více: www.svandovodivadlo.cz

7. 10. 19.00

Divadlo Na zábradlí, Anenské náměstí 209/5,
Praha 1

Günter Grass, Armin Petras:

Plechový bubínek

Premiéra inscenace Plechový bubínek v dramatinizaci německého režiséra a dramatika Armina Petrase vychází z nejslavnějšího románu Güntera Grasse, který brutálně i groteskně zobrazuje absurditu dějin. Děj se odehrává v dnes již zaniklém prostoru, kde se setkávají polské, německé, židovské, maďarské a další vlivy. Další termín: 22. 10. Více: www.nazabradli.cz

9. 10. 19.00

Divadlo Viola, Národní 1011/7, Praha 1
Hodina diplomacie

Dramatické setkání, ve kterém budoucnost Paříže závisí na vyjednávacích schopnostech švédského diplomata Raula Nordlinga. Co přesvědčilo německého generála Dietricha von Holtitz, aby se v srpnu 1944 vzepřel Hitlerovu rozkazu a ušetřil Paříž zničení? Režie: Radovan Lipus. Další termín: 20. 11. Více: www.divadloviola.cz

9. 10. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Mark St. Germain: Relativita

Autor staví svůj příběh na dramatické spekulaci a fiktivním setkání Alberta Einsteina a jeho dospělé dcery Lieserl. Režie: Miroslav Táborský. Další termín: 25. 11. Více: www.reznicka.cz

10. 10. 19.30

Krajinou přílivu – Nová libeňská synagoga,
Ludmilina 601/1, Praha 8

Jak nakrmit diktátora, část čtvrtá: Idi Amin

Pět večerů v podání několika tvůrčích týmů propojuje dokumentární divadlo, site-specific performance a odbornou diskusi. Více: www.krajinoupřilivu.cz

11. 10. 13.00

ČUŽM – Nová synagoga v Libni,
Ludmilina 601/4, Praha 8

JudaFest

Nenechte si ujít 15. ročník festivalu JudaFest pořádaný Českou unií židovské mládeže. Tématem letošního programu, který se bude konat v Nové libeňské synagoze, je víra. Více informací: www.instagram.com/judafest_official

14. 10. 19.00

Divadlo v Dlouhé, Dlouhá 727/39, Praha 1

Tomáš Jarkovský, Jakub Vašíček: Golem

Vydejte se s námi na výlet po stopách legendy o pražském Golemovi. V hudebně-divadelní koláži budeme bloudit staletími a vyprávět příběh pražské židovské komunity, která tolik přispěla k jedinečnému genu loci i kulturnímu bohatství tohoto města. Další termín: 19. 11. Více: www.divadlovdlouhe.cz

15. 10. 18.00

Židovské muzeum v Praze – Auditorium OVK

Přednáška Dreaming of Jerusalem:

Czech Applicants to the New Bezalel
School – Lital Spivak

V roce 1939 se mladí českoslovenští Židé, mezi nimiž byli Helmut Paskusz, Miriam Ellinger, Jan Zelenka či Mara London, ucházeli o studium na Nové Becalelově akademii umění v Jeruzalémě. Přednáška na základě dříve neprobádaných přihlášek ukazuje akademii jako cestu záchrany před 2. světovou válkou a odkrývá životy, díla i osobní osudy těchto autorů. Více: www.jewishmuseum.cz

19. 10. 19.00

Festival DAS FILMFEST – festival německy mluvených filmů, kostel svatého Salvátora,
Salvátorská ulice 1, Praha 1

DFF Retro: Jak Golem na svět přišel (němý film s živou hudbou)

Legendární příběh pražského Golema ožije v jedinečném spojení německého filmu a živé hudby. Expresionistický snímek z roku 1920 v režii Paula Wegenera a Carla Boese doprovází hamburský sbor sv. Mikuláše. Více: dasfilmfest.cz

20.10. 19.00

Futurum Music Bar, Zborovská 7, Praha 5
Yemen Blues

V Izraeli i New Yorku zabydlená nadnárodní hudební formace vedená charismatickým zpěvákem Ravidem Kahalanim vystoupí v rámci koncertní řady Jazz Meets World v Praze již potřetí. Kapela propojuje tradiční jemenské zpěvy s afroamerickým blues, funkem, jazzem a se západoafrickými rytmy. Její koncert slibuje energickou, žánrově nespoutanou show plnou živelného tance, společné radosti a silného humanistického poselství. Více: futurum.musicbar.cz

21., 22. a 23.10. 19.30

Česká filharmonie – Rudolfinum, Alšovo nábř. 12, Praha 1

Semjon Byčkov

Jeden posedlost hudbou považuje za nutný předpoklad k povolání dirigenta, druhý hudbu označuje za nejdůležitější vztah svého života. Společně se Semjon Byčkov a Behzod Abduraimov ujmou klavírního koncertu, o kterém Sergej Rachmaninov kvůli jeho technické obtížnosti prohlásil, že ho napsal pro slona. Více: www.rudolfinum.cz/

21.10. 19.00

Divadlo pod Palmovkou, Zenklova 34, Praha 8
Tomáš Dianiška – 294 statečných

Akční béčko o hrdinech operace Anthropoid, doku-fikční hra podle skutečné události o zákulisí největšího hrdinského činu našich dějin. Další termín: 23. 11. Více: www.podpalmovkou.cz

21.10. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Marc Delaruelle: Věčná milénka Alma Mahlerová

Chytře vystavěný příběh rozhovoru dámy a jejího nakladatele, který se noří do neuvěřitelných vztahových peripetií slavné múzy a jejich ještě slavnějších mužů. Alma, která čelila dvěma světovým válkám i sama sobě, vás vtáhne a nepustí. Režie a výběr hudby: Peter Gábor. Další termín: 21. 11. Více: www.reznicka.cz

22.10. 19.00

Divadlo pod Palmovkou, Zenklova 34, Praha 8
Stefano Massini: Projekt Manhattan

Znepokojivá a černě komediální hra o zrodu atomové bomby a morálních dilematech vědců, kteří ji sestrojili. Další termín: 12. 11. Více: www.podpalmovkou.cz

23.–25.10.

Místo bude upřesněno

Festival izraelského filmu KOLNOA

Festival KOLNOA letos oslaví již 10. výročí své existence. Na návštěvníky čeká kromě filmových lahůdek také celá řada překvapení včetně nové lokace, na níž se bude festival konat. Jedna z festivalových linek se zaměří i na připomínky obětí masakru ze 7. října. Více informací: www.kolnoa.cz

26.10. 18.00

Židovské muzeum v Praze – Auditorium OVK
Boj proti „objektivním nepřítelům“ Říše. Transformace policie v ústřední nástroj totalitárního státu a genocidy – přednáška Vlasty Kordové

Přednáška se zabývá proměnou nacistického práva a policejní praxe v nástroj preventivního potírání „objektivních nepřátel“ Říše. S využitím konceptu Hannah Arendtové sleduje, jak nacistické pojetí bezpečnosti umožňovalo pronásledovat jednotlivce i celé skupiny. Více: www.jewishmuseum.cz

28.10. 19.00

Divadlo Rokoko, Václavské náměstí 38, Praha 1

Daniel Kehlmann: Soused

Nikdy nevíte, vedle koho si stoupnete v baru... Nikdy nevíte, co o vás ví a co vy nechcete vědět o něm. Třeba je to váš nenápadný soused. Režie: Michal Dočekal. Další termín: 20. 11. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

30.10. 19.00

Městská divadla pražská – Rokoko, Václavské nám. 794/38, Praha 1

Ephraim Kishon: Oddací list

Řada komických situací s jemnou nadsázkou a chytrou ironií provokuje k zamyšlení: vzali bychom si svého partnera i po dvaceti letech společného soužití? Další termíny: 30. 10. a 3. 11. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

BOSKOVICE

18.10.

Boskovice – různé lokace

Boskovický ŠtetlFest

Jednodenní festival připomínající židovskou historii a kulturu Boskovic. Více: www.stetl.cz

BRNO

30.8.–30.11.

ŠTETL – Vila Löw-Beer, Drobného 297

Neviditelné synagogy

Fotograf Štěpán Bartoš se dlouhodobě věnuje dokumentaci židovských památek a ve svém jedinečném projektu Zmizelé synagogy hledá způsoby, jak zviditelnit místa, z nichž synagogy během 20. století zmizely. Do svých fotografií vpisuje obrysy zaniklých staveb přímo do současné krajiny a vytváří tak působivou vizuální vrstvu mezi minulostí a přítomností. Výstava představuje fotografie synagog z Čech a Moravy, které byly zničeny během nacistické okupace, v poválečných letech nebo za komunistického režimu. Zdarma. Více: www.stetl.cz

14.9.2026–14.1.2027

Malý Mehrin, Vídeňská 14, Brno

Byl jednou jeden dům... obchodní!

Výstava přibližuje svět meziválečné modernity, rozvíjející se konzumní kultury

a proměny nakupování v prvorepublikovém Československu. Ústředním motivem je opavský obchodní dům Breda & Weinstein, jeho architektura i příběh rodiny, která za jeho vznikem stála. Součástí výstavy je interaktivní časová osa a dokumentární film o osudu rodiny Davida Weinsteina. Více: www.malymehrin.cz

1.10. 17.00

ŠTETL – Galerie U Dvou Polívků, Jakubské náměstí 5

Stroj času: místa paměti – přehlídka soutěžních filmů

Výběr ze 46 soutěžních snímků, které vznikly v rámci celostátní soutěže *Stroj času: Místa paměti*. Inspirací letošního ročníku byla brněnská Velká synagoga, účastníci se však vydali pátrat po stopách minulosti ve svých vlastních městech a obcích. Na plátně se setkávají první filmové pokusy žáků základních škol s překvapivě vyzrálými dokumenty, hranými i experimentálními snímky středoškolských autorů. Každý film je jiný, všechny ale spojuje snaha porozumět místům, jejichž příběhy by neměly zmizet z naší paměti. Více: www.stetl.cz

20.10. 17.00

ŠTETL – Byt manželů Herdanových, Hlinky 117/46

Historie a odkaz rodiny Stern

Rodina Sternových patřila k nejvýznamnějším obchodnickým rodinám meziválečného Brna. Přednáška badatele Michala Doležala představí příběh úspěšného podnikání Alberta a Emila Sternových, jejich secesní obchodní dům v Minoritské ulici, reprezentativní vilu v Pisárkách i tragické osudy rodiny během nacistické okupace. Více: www.stetl.cz

22.10. 17.00

ŠTETL – Vila Stiassni, Hroznová 14

Historie a odkaz rodiny Stiassni

Bratři Stiassni patřili k nejvýznamnějším představitelům brněnského textilního průmyslu a stáli za rozvojem továrny, z níž později vznikla Vlněna. Kastelánka Kateřina Konečná přiblíží osudy rodiny, vznik ikonické vily navržené Ernstem Wiesnerem i její proměny po odchodu původních majitelů do exilu. Více: www.stetl.cz

23.10. 15.00

ŠTETL – Vila Wittal, Hroznová 10

Pokládání Kamenů zmizelých za rodiny Wittal, Stern a Stiassni a komentovaná procházka

Pietní akt položení Kamenů zmizelých připomene osudy významných brněnských židovských rodin, jejichž život tragicky ukončil holocaust. Na pokládání naváže komentovaná procházka s badatelem Michalem Doležalem, která povede přes vily Wittal a Stern a skončí v zahradě vily Stiassni u výstavy *Emigrace: Příběh nedobrovolné cesty bez návratu*. Více: www.stetl.cz

23. 10. 16.30

ŠTETL – Vila Stiassni, Hroznová 14

Návrat do Brna – beseda s potomky rodiny Stern, Wittal a Stiassni

Jak se žije s rodinnou historií poznamenanou nucenou emigrací a holocaustem? Setkání s potomky rodin Sternů, Wittalů a Stiassni nabídne osobní vzpomínky, dosud neznámé rodinné příběhy i pohled na to, co pro ně dnes znamená návrat do Brna. Více: www.stetl.cz

24. 10. 10.00

ŠTETL – Vila Wittal, Hroznová 14

Komentovaná procházka po vilách rodiny Stern, Wittal a Stiassni

Tři vily, tři podnikatelské rodiny a jeden společný příběh rozkvetu i zániku brněnského židovského podnikatelského světa. Komentovaná procházka s badatelem Michalem Doleželem představí architekturu, podnikatelské zázemí i dramatické osudy rodin Sternů, Wittalů a Stiassni, které po desetiletí spoluutvářely podobu Pisárků i celého Brna. Více: www.stetl.cz

OLOMOUC

12.–18. 10.

Muzeum umění Olomouc, Denisova 47, Olomouc

Dny židovské kultury Olomouc

Morava – na periferii, nebo v centru?

19. ročník festivalu Dny židovské kultury Olomouc se zaměří na historickou a kulturní roli Moravy v rámci židovských dějin. Program nabídne přednášky, koncerty, divadlo, film i komentované prohlídky a otevře diskusi o tom, zda byla Morava spíše periferií židovského světa, nebo svébytným a vlivným centrem. Pozornost bude věnována zásadním osobnostem pocházejícím z moravských židovských obcí, kulturním transferům, migracím a vztahům mezi centrem a periferií. Více informací: www.mu.o.cz/central/dzko-2026/

OSTRAVA

3. 10.–23. 11.

Ostrava – různé lokace

Templ Fest Ostrava

Multižánrový kulturní festival, který nabízí pestré série komponovaných večerů, koncertů a přednášek s židovskou tematikou. Festival propojuje hluboká lidská témata, historická svědectví a uměleckou tvorbu v podání předních českých i zahraničních osobností. Více: www.templfest.webnode.cz

PLZEŇ

1. 10. 17.30, 20.00

Židovská obec Plzeň – Stará synagoga v Plzni, Smetanovy sady 80/5

MAOK: Hudba vnitřních světů

Maok je osobitý hudebník, improvizátor, multiinstrumentalista, zpěvák a skladatel,

jehož tvorba se pohybuje mezi snivými, meditativními a mysticky laděnými hudebními krajinami. Jeho charakteristický styl spojuje akustické nástroje, hlas, jemnou elektroniku a spontánní improvizaci, díky níž je každý koncert jedinečný. Ve Staré synagoze v Plzni vznikne hudební večer utvářený nejen připravenými motivy, ale také atmosférou prostoru a okamžitou inspirací. Více: www.zoplzen.cz

5. 10. 17.00

Židovská obec Plzeň – Rabínský dům v Plzni, Palackého 442/3

Blanka Soukupová: Antisemitismus za první republiky

Přednáška nabídne kritický pohled na období, které je v české paměti často vnímáno převážně pozitivně. Ukáže, že i demokratický stát mohl být prostorem, v němž přetrvávaly starší predsudky a vznikaly nové formy vylučování. Historička Blanka Soukupová představí antisemitismus jako společenský jev, který měl kořeny v náboženských stereotypech, nacionalismu, sociálním napětí i v politických ideologiích své doby. Přiblíží jeho projevy v tisku, veřejných debatách, politickém prostředí i každodenním životě a zasadí je do širších souvislostí československé společnosti mezi dvěma světovými válkami. Více: www.zoplzen.cz

7. 10. 18.00

Židovská obec Plzeň – Stará synagoga v Plzni, Smetanovy sady 80/5

Jadran Šetlík: Ve stopách vzorů

Stará synagoga v Plzni se stane místem slavnostního zahájení výstavy fotografických obrazů Ve stopách vzorů fotografa a portrétisty Jadrana Šetlíka. Autor ve své tvorbě dlouhodobě zachycuje výrazné osobnosti kulturního, společenského i veřejného života a prostřednictvím portrétního hledá nejen jejich vnější podobu, ale také osobní charisma a vnitřní sílu. Více: www.zoplzen.cz

8. 10. 19.00

Židovská obec Plzeň – Velká synagoga v Plzni, sady Pětatřicátníků 35/11

Mi Martef

Koncert skupiny Mi Martef nabídne klezmer v podání plzeňské kapely, která se židovské hudbě věnuje od roku 2015. Název souboru znamená hebrejsky „ze sklepa“ a odkazuje k místu, kde kapela vznikla. Její repertoár vychází především z klezmerových písní východní Evropy, ale inspiruje se také sefardskými melodiemi a písněmi z jidiš muzikálů první poloviny 20. století. Více: www.zoplzen.cz

18. 10. 16.00

Židovská obec Plzeň – Rabínský dům v Plzni, Palackého 442/3

Karolina Kašeová: Z východní Evropy na kraj světa: meziválečné jidiš cestopisy

Přednáška Z východní Evropy na kraj světa: meziválečné jidiš cestopisy přiblíží vybrané

autory, jejich cesty a témata, která se v těchto textech objevují. Pozornost bude věnována setkávání s jinými kulturami, proměňám identity, zkušenosti menšiny i napětí mezi domovem a cizinou. Jidiš cestopisy ukazují, jak bohatý a mnohovrstevnatý byl židovský literární svět mezi dvěma světovými válkami. Více: www.zoplzen.cz

19. 10. 16.00

Židovská obec Plzeň – Rabínský dům v Plzni, Palackého 442/3

Zdeňka Špiclová: Bylo jednou jedno království... Příběh Saula, Davida a Šalamouna

Přednáška Zdeňky Špiclové představí příběhy prvních izraelských králů Saula, Davida a Šalamouna a nabídne pohled na to, kde se v biblickém vyprávění setkává historie, legenda a teologické poselství. Více: www.zoplzen.cz

25. 10. 16.00

Židovská obec Plzeň – Rabínský dům v Plzni, Palackého 442/3

Karolina Kašeová: Muranów: židovská čtvrť ve Varšavě

Přednáška představí Muranów, někdejší srdce židovské Varšavy, jeho proměnu ve varšavské ghetto, zničení během druhé světové války i poválečnou obnovu čtvrti vystavěné na troskách minulosti. Více: www.zoplzen.cz

28. 10. 10.00–17.00

Židovská obec Plzeň – Velká synagoga v Plzni, sady Pětatřicátníků 35/11

Plzeňské oslavy vzniku republiky 2026

V rámci Plzeňských oslav vzniku republiky bude Velká synagoga včetně stálé expozice zpřístupněna k individuální prohlídce za symbolické vstupné 28 Kč. Děti do výšky 140 cm mají vstup zdarma. Více: www.zoplzen.cz

28. 10. 10.00–17.00

Židovská obec Plzeň – Stará synagoga v Plzni, Smetanovy sady 80/5

V rámci Plzeňských oslav vzniku republiky bude Stará synagoga zpřístupněna k individuální prohlídce za symbolické vstupné 28 Kč. Děti do výšky 140 cm mají vstup zdarma. Více: www.zoplzen.cz

TEREZÍN

28. 5.–31. 12.

Výstavní prostory IV. dvora Malé pevnosti, Památník Terezín

Wedding Film – Pohlednice z Terezína

Památník Terezín vás zve na uměleckou instalaci berlínských umělců Clary Taborda a Petera Baera fotografií VŠECH terezínských vrat a dveří pod názvem Pohlednice z Terezína. Více: www.pamatnik-terezin.cz/

Představuje lidi, kteří pilně studují Tóru a konají dobré skutky...

Sledujte a podpořte nás na oykay.tv, nebo bankovním účtu:

Nejkrásnější chaly peče Challah Prince

Jedny z nejkrásnějších chal na internetu najdete u izraelského pekaře a influencera Idana Chabasova, známého jako Challah Prince. Pochází z Tel Avivu ze sefardské rodiny a předtím, než se proslavil pekařským uměním, se věnoval například baletu. Chalu začal pravidelně připravovat v roce 2014, když se mu během pobytu v Berlíně zastesklo po domově. Jeho úspěšný profil na sociálních sítích vznikl během pandemie covidu. Po útocích 7. října ztratil mnoho tisíc sledujících. Jeho odpovědí byla série barchesů ve tvaru Magen David. Tradiční izraelské chaly se podle něj připravují z jednoduchých surovin a bez vajec. Jejich přípravu vnímá jako formu umělecké seberealizace, odpočinku a meditace. Necháte se jeho důmyslnými výtvary inspirovat?

Suroviny

- 500 g hladké mouky nebo chlebové mouky
- 7 g instantního sušeného droždí
- 50 g cukru nebo medu
- 10 g soli
- 50 g olivového oleje
- 220 g vlažné vody
- 1 žloutek na potřetí
- sezamová semínka nebo za'atar na posypání, podle chuti

Postup

1. Do velké mísy nasypete mouku, přidejte instantní droždí a cukr. Pokud místo cukru použijete med, nejprve ho rozmíchejte ve vlažné vodě. Sůl nasypete stra-

- nou, aby nepřišla do přímého kontaktu s droždím. Přilijte olivový olej a vlažnou vodu a začněte zpracovávat těsto.
2. Těsto hněťte rukama přibližně 15–20 minut, případně použijte kuchyňského robota s hnětacím hákem a hněťte 10–12 minut. Výsledkem by mělo být hladké, pružné a lehce lepivé těsto, které se však nelepí na ruce.
3. Povrch těsta lehce potřete olivovým olejem. Mísu zakryjte potravinářskou fólií a čistou utěrkou a nechte na teplém místě kynout přibližně 1,5–2 hodiny, dokud nezdvojnásobí svůj objem.
4. Vykynuté těsto krátce propracujte, aby z něj unikl přebytečný vzduch. Poté ho rozdělte na stejně velké dílky podle zvoleného způsobu pletení. Z každého vytvářejte pramen dlouhý přibližně 50–60 cm a spleťte do požadovaného tvaru.
5. Chalu přeneste na plech vyložený pečicím papírem. Přikryjte čistou

utěrkou a nechte ještě přibližně 40 minut kynout.

- 6 Troubu předehřejte na 180 °C (bez horkovzduchu). Vykynutou chalu podle chuti potřete žloutkem – při pečení získá krásně zlatavou, lesklou kůrku – a posypte sezamem nebo za'atarem. Pečte 25–30 minut, dokud nebude povrch rovnoměrně zlatavý.

Instagramový profil
@challahprince

maskil

VĚSTNÍK MASKIL – registrace MK ČR č. E 14877.
Vydává Židovská kongregace Bejt Simcha,
přidružený člen Federace židovských obcí v ČR,
Maiselova 18, 110 00 Praha 1,
IČO: 61385735.

Maskil vychází za laskavé podpory Ministerstva
kultury ČR, Nadačního fondu obětím holocaustu
(NFOH) a Evropské unie progresivního judaismu.

Podpořte časopis MASKIL!

Číslo účtu: 86-8959560207/0100
Variabilní symbol: 03

ŠÉFREDAKTORKA: Radka Lím Labendz
REDAKCE: Michal Spevák, Lubor Falteisek,
Anna Marie Vančurová.
REDAKČNÍ RADA: Jan Fingerland, Fedor Gál,
Tomáš Novotný, Pavlína Šulcová, Martin Šmok,
Pavel Vrátný
KOREKTURY: Luděk Skok.
GRAFICKÁ ÚPRAVA A SAZBA: Studio Designiq.
TISK: GRAFOTECHNA PLUS, s.r.o.
ISSN: 2570-6373
E-MAIL: redakce@maskil.cz
Uzávěrka tohoto čísla 25. 9. 2026.